dr Beata Maksymiuk[1]

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

WESELA Z POGRANICZA KULTUR I RELIGII JAKO ELEMENT NIEMATERIALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO POŁUDNIOWEGO PODLASIA

WEDDINGS AT THE CROSSROADS OF CULTURES AND RELIGIONS AS AN ELEMENT OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF SOUTHERN PODLASIE

Streszczenie

Tradycyjne wesele z Południowego Podlasia zostało przedstawione jako istotny element niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu. Południowe Podlasie, będące obszarem pogranicza kultur, języków i religii, przez stulecia pozostawało miejscem współistnienia społeczności polskich, białoruskich i ukraińskich oraz tradycji katolickiej i prawosławnej. Wielokulturowy charakter regionu znalazł odzwierciedlenie w obrzędowości rodzinnej, szczególnie w tradycjach weselnych. W opracowaniu omówiono strukturę tradycyjnego obrzędu weselnego, jego funkcje społeczne, symboliczne i religijne oraz znaczenie dla podtrzymywania lokalnej tożsamości kulturowej. Wesele ukazane zostało jako wielofazowy obrzęd przejścia obejmujący m.in.: rajenie, swaty, zaręczyny, pieczenie korowaja, błogosławieństwo rodzicielskie, ceremonię zaślubin, oczepiny oraz poprawiny. Szczególną uwagę zwrócono na elementy świadczące o przenikaniu się tradycji polskich i wschodniosłowiańskich, widoczne zarówno w praktykach obrzędowych, jak i w nazewnictwie

[1] https://orcid.org/0000-0003-4495-6867, e-mail: beata.maksymiuk@mail.umcs.pl
Maksymiuk, B. (2026). Wesela z pogranicza kultur i religii jako element niematerialnego dziedzictwa kulturowego Południowego Podlasia. W: J. Roszak, G. Godlewski, D. Dąbrowski (red.), *Między tradycją a kreacją. Niematerialne dziedzictwo kulturowe obszarów nadbużańskich* (s. 55-66). Akademia Bialska im. Jana Pawła II. https://doi.org/10.29316/9788368103434_3

oraz repertuarze pieśni weselnych. Analiza wskazuje, że tradycyjne wesele pełniło nie tylko funkcję uroczystości rodzinnej, lecz także stanowiło przestrzeń przekazywania wiedzy, norm społecznych, wartości i wzorców kulturowych kolejnym pokoleniom mieszkańców regionu. Zachowane do dziś pieśni, rytuały i symbole są nośnikami pamięci zbiorowej oraz świadectwem wielowiekowego współistnienia różnych grup kulturowych i wyznaniowych. Dokumentowanie i badanie tych tradycji przyczynia się do ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz podtrzymywania ciągłości kulturowej społeczności Południowego Podlasia.

Słowa kluczowe: wesele, obrzędy przejścia, tradycje ludowe, kultura ludowa, Południowe Podlasie, pogranicze kulturowe, wielokulturowość, niematerialne dziedzictwo kulturowe

Abstract

A traditional wedding from Southern Podlasie has been presented as a significant element of the region's intangible cultural heritage. Southern Podlasie, a borderland of cultures, languages, and religions, has for centuries been a place where Polish, Belarusian, and Ukrainian communities coexist alongside Catholic and Orthodox traditions. The region's multicultural character is reflected in family rituals, particularly in wedding traditions. This study discusses the structure of the traditional wedding ceremony, its social, symbolic, and religious functions, and its significance for the preservation of local cultural identity. The wedding is presented as a multiphase rite of passage encompassing, among other things, courtship, matchmaking, engagement, baking the wedding loaf, parental blessing, the wedding ceremony, the veiling ceremony, and the after-party. Particular attention was paid to elements reflecting the intermingling of Polish and East Slavic traditions, evident both in ritual practices and in the terminology and repertoire of wedding songs. The analysis indicates that traditional weddings served not only as family celebrations but also as a space for transmitting knowledge, social norms, values, and cultural patterns to subsequent generations of the region's inhabitants. The songs, rituals, and symbols preserved to this day serve as vessels of collective memory and bear witness to the centuries-long coexistence of various cultural and religious groups. Documenting and studying these traditions contribute to the preservation of intangible cultural heritage and the maintenance of cultural continuity within the communities of Southern Podlasie.

Keywords: weddings, rites of passage, folk traditions, folk culture, Southern Podlasie, cultural borderlands, multiculturalism, intangible cultural heritage

Wstęp

Podlasie należy do regionów o wyjątkowo złożonym dziedzictwie historycznym i kulturowym. Położenie na styku wpływów polskich, litewskich oraz wschodniosłowiańskich sprawiło, że przez stulecia stanowiło ono przestrzeń kontaktów i wzajemnych oddziaływań różnych społeczności etnicznych i wyznaniowych. Wielowiekowe współistnienie tradycji polskiej, białoruskiej i ukraińskiej, a także obecność katolicyzmu, prawosławia i innych wyznań przyczyniły się do ukształtowania specyficznego krajobrazu kulturowego tego regionu (Barwiński, 2014; Maksymiuk-Pacek, 2023).

Przejawy tej różnorodności widoczne są m.in. w obrzędowości rodzinnej, której ważnym elementem pozostają tradycje weselne. Stanowią one przykład przenikania się różnych wpływów kulturowych, będąc zarazem świadectwem wielokulturowej historii regionu oraz żywym dziedzictwem przekazywanym z pokolenia na pokolenie.

Celem rozdziału jest ukazanie obrzędu weselnego z Południowego Podlasia jako istotnego elementu niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu. Analizowane zwyczaje i praktyki stanowią nie tylko świadectwo procesów historycznych zachodzących na pograniczu kultur i religii, lecz są też nośnikiem pamięci zbiorowej, lokalnych wartości i tożsamości kulturowej społeczności zamieszkujących ten obszar.

Podstawę opracowania stanowią wyniki badań terenowych prowadzonych na obszarze Południowego Podlasia, obejmujących wywiady z mieszkańcami regionu oraz analizę materiałów archiwalnych. Zastosowanie metod etnograficznych pozwoliło na ukazanie zarówno tradycyjnej struktury obrzędu, jak i przemian zachodzących we współczesnej kulturze ludowej.

Przyjęta perspektywa badawcza uwzględnia również doświadczenia autorki związane z regionem. Pochodzenie z Południowego Podlasia oraz wieloletni kontakt z jego kulturą i tradycjami umożliwiają spojrzenie na opisywane zjawisko zarówno z perspektywy badaczki, jak i uczestniczki lokalnej społeczności.

Rozdział opiera się w dużej mierze na wynikach badań przedstawionych w monografii „Wesela z pogranicza kultur i religii. Obszar Południowego Podlasia" (Maksymiuk, 2025), wzbogaconych refleksją nad znaczeniem obrzędów weselnych jako elementu niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu.

Podlasie jako przestrzeń wielokulturowa

Podlasie jest jednym z najbardziej zróżnicowanych kulturowo regionów Polski. Jego położenie pomiędzy obszarem wpływów zachodnich i wschodnich sprawiło, że przez wieki stanowiło strefę kontaktu różnych tradycji, języków, wyznań. Szczególnie jest to widoczne na Południowym Podlasiu, gdzie zróżnicowanie etniczne i religijne przez długi czas stanowiło istotny element życia codziennego mieszkańców. Przez stulecia obok siebie funkcjonowały społeczności katolickie i prawosławne, czego świadectwem są liczne świątynie i parafie m.in. w Kodniu, Terespolu, Sławatyczach. W wielu miejscowościach do dziś zachowało się współistnienie obu tradycji religijnych.

O zróżnicowaniu kulturowym regionu świadczyła również sfera językowa. Obok języka polskiego używano tu gwar o cechach wschodniosłowiańskich, które w wielu przypadkach stanowiły jeden z wyznaczników przynależności wyznaniowej i narodowej mieszkańców (Szwed, 2010; Ignaciuk, 2002).

Charakterystycznym zjawiskiem było funkcjonowanie pieśni i innych tekstów obrzędowych w polskiej i ukraińskiej wersji językowej. Dotyczyło to zwłaszcza repertuaru związanego z obrzędowością rodzinną, w tym pieśni weselnych, co stanowiło odzwierciedlenie wzajemnego oddziaływania różnych tradycji kulturowych (Adamowski, 2005).

Różnorodność religijna, językowa i kulturowa sprawia, że Południowe Podlasie można postrzegać jako przykład pogranicza kulturowego, rozumianego jako przestrzeń kontaktu i współistnienia różnych grup etnicznych, językowych i wyznaniowych (np. Barwiński, 2004). W wyniku tych wielowiekowych oddziaływań ukształtował się charakterystyczny krajobraz kulturowy regionu, w którym zachowaniu odrębności poszczególnych tradycji towarzyszyło poczucie lokalnej wspólnoty.

Obrzęd weselny jako element niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Obrzęd weselny należał do najważniejszych wydarzeń w cyklu życia człowieka i stanowił jeden z najbardziej rozbudowanych elementów obrzędowości rodzinnej. Jego znaczenie wykraczało poza sam akt zawarcia małżeństwa, ponieważ był on wydarzeniem o wymiarze społecznym, religijnym i symbolicznym, angażującym nie tylko przyszłych małżonków i ich rodziny, lecz także całą lokalną wspólnotę (np. Maksymiuk-Pacek, 2024).

Poszczególne czynności związane z przebiegiem obrzędu wykonywano zgodnie z ustalonym porządkiem (np. pieczenie korowaja, zapraszanie gości weselnych, błogosławieństwo, oczepiny), a ich przebieg regulowały normy i zwyczaje przekazywane z pokolenia na pokolenie. Przykładowo w przygotowaniu korowaja nie powinny uczestniczyć wdowy, gdyż według wierzeń mogło to przynieść młodej parze nieszczęście (Szymańska, 2016).

Zgodnie z konwencją UNESCO w sprawie niematerialnego dziedzictwa kulturowego, dziedzictwo to obejmuje „praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego" (Konwencja, 2003). Definicja ta podkreśla znaczenie żywych tradycji, które są stale odtwarzane przez społeczności i zapewniają im poczucie ciągłości i tożsamości kulturowej.

W takim ujęciu tradycyjne wesele z Południowego Podlasia należy postrzegać nie tylko jako uroczystość towarzyszącą zawarciu związku małżeńskiego, lecz przede wszystkim jako złożony zespół praktyk i zwyczajów stanowiących ważny element niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu. W obrzędzie tym zawiera się bogactwo lokalnej wiedzy, utrwalonych wzorów zachowań, repertuar pieśniowy, tańce, formuły słowne i czynności o charakterze symbolicznym, przekazywane kolejnym pokoleniom mieszkańców Południowego Podlasia.

Tradycyjne wesele miało charakter wielofazowego obrzędu przejścia (Gennep, 2006), obejmującego szereg następujących po sobie czynności przygotowujących młodych do zmiany statusu społecznego. Na Południowym Podlasiu składało się ono z kolejnych etapów: rajenia, swatów, oględów, zaręczyn, zapowiedzi, zapraszania gości, przygotowania do wesela, wieczoru panieńskiego i kawalerskiego, pieczenia korowaja, przyjazdu młodego do domu młodej, błogosławieństwa, drogi do kościoła, bram weselnych, ślubu, powrotu z kościoła i powitania w domu weselnym, uczty weselnej i tańców, rozplecin i oczepin, wprowadzenia i dzielenia korowaja, pokładzin, poprawin oraz przenosin młodej. Każdy z tych etapów odbywał się w określonym miejscu i czasie, realizowany był przez wyznaczone osoby i posiadał własną symbolikę. Kolejne sceny przeplatane były śpiewem, muzyką i tańcami, tworząc spójną strukturę obrzędu (Maksymiuk, 2025). Powiązanie poszczególnych elementów sprawiało, że wesele stanowiło swoisty spektakl kulturowy odzwierciedlający system wartości i norm społecznych charakterystycznych dla lokalnej wspólnoty.

Tradycyjne wesele z Południowego Podlasia stanowi jeden z najbardziej wyrazistych przejawów niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu. W jego strukturze zachowały się liczne elementy świadczące o wielowiekowym współistnieniu różnych tradycji kulturowych i religijnych charakterystycznych dla tego pogranicznego obszaru. Przejawiało się to zarówno w praktykach obrzędowych, czego przykładem było przygotowanie i dzielenie korowaja (współcześnie tortu weselnego), jak i w nazewnictwie związanym z weselem. O wschodniosłowiańskich wpływach świadczą m.in. określenia kniahini – panna młoda, kniaź – pan młody, rajko – swat, korowajnica – kobieta uczestnicząca w przygotowaniu korowaja (Adamowski, 2011), bojarzy – członkowie drużyny weselnej (Pleszczyński, 1892).

Zachowanie tych elementów świadczy o trwałości procesów kulturowych zachodzących na pograniczu i o wykształceniu się specyficznego modelu obrzędowości, będącego efektem długotrwałych kontaktów różnych grup etnicznych i religijnych. Jednocześnie wesele pełniło istotne funkcje społeczne, wzmacniając więzi wspólnotowe oraz umożliwiając przekazywanie norm, wartości i wzorców kulturowych kolejnym pokoleniom.

Wybrane elementy tradycyjnego obrzędu weselnego

Poszczególne etapy tradycyjnego wesela na Południowym Podlasiu pełniły określone funkcje społeczne i symboliczne. Ich znaczenie wykraczało poza wymiar praktyczny, gdyż wiązały się z systemem wierzeń, normami obowiązującymi w lokalnej społeczności oraz wyobrażeniami dotyczącymi małżeństwa i rodziny. Obrzęd ten, podobnie jak inne obrzędy przejścia, regulował zmianę statusu społecznego młodych ludzi, a jednocześnie integrował członków społeczności uczestniczącej w uroczystości.

Rajenie, swaty i zaręczyny

Wstępne etapy obrzędu weselnego obejmowały rajenie, swaty, oględy i zaręczyny. Ich celem było nie tylko doprowadzenie do zawarcia małżeństwa, lecz także nawiązanie więzi między rodzinami przyszłych małżonków oraz ustalenie spraw związanych z przyszłym gospodarstwem (Maksymiuk, 2025). Istotną rolę w tych etapach odgrywał swat, nazywany też na Południowym Podlasiu rajkiem, który pośredniczył w rozmowach i uczestniczył w ustalaniu warunków przyszłego związku. Towarzyszące tym wydarzeniom gesty – np. na znak akceptacji targów małżeńskich wypijano tzw.

barysz, inaczej nazywany też litkupem (Oleszczuk, 1951) – i zwyczaje podkreślały znaczenie zgody oraz wspólnotowego charakteru małżeństwa.

Praktyki związane z rajeniem, swataniem i zaręczynami ukazują, że zawarcie małżeństwa postrzegano przede wszystkim jako wydarzenie o znaczeniu społecznym, a nie wyłącznie prywatnym. Decyzja o ślubie dotyczyła obu rodzin, a często także lokalnej społeczności. Wspólne ustalenie warunków przyszłego związku sprzyjało budowaniu trwałych relacji rodzinnych i sąsiedzkich, stanowiących podstawę funkcjonowania społeczności wiejskiej. Obrzędy te pełniły funkcję integracyjną, wzmacniając więzi społeczne i utrwalając obowiązujące normy.

Przygotowanie do wesela i pieczenie korowaja

Jednym z najbardziej charakterystycznych elementów tradycyjnego wesela na Południowym Podlasiu było pieczenie korowaja – obrzędowego chleba weselnego wywodzącego się z tradycji wschodniosłowiańskiej. W przygotowaniu ciasta uczestniczyły specjalnie wybrane do tego celu kobiety, zwane korowajnicami. Sam proces pieczenia przebiegał zgodnie z określonymi zasadami i obwarowany był licznymi zakazami oraz nakazami, mającymi zapewnić młodej parze pomyślność i dostatek. Poszczególnym czynnościom towarzyszyły pieśni wykonywane przez uczestniczki obrzędu zarówno w języku polskim, jak i w miejscowej mowie. Korowaj był symbolem dobrobytu, płodności i szczęścia przyszłych małżonków (Maksymiuk-Pacek, Szadura, 2022). Jego późniejsze dzielenie pomiędzy uczestników wesela podkreślało wspólnotowy charakter uroczystości. Obrzęd ten stanowił jeden z najbardziej wyrazistych przykładów przenikania się wpływów polskich i wschodniosłowiańskich, a zarazem był ważnym elementem niematerialnego dziedzictwa kulturowego Południowego Podlasia.

Błogosławieństwo i ceremonia zaślubin

Szczególne znaczenie przypisywano błogosławieństwu – momencie kłaniania się rodzicom przed wyjazdem do kościoła lub cerkwi (Maksymiuk, 2025). Na omawianym obszarze obrzęd ten zachował się do dziś w prawie niezmienionej formie. Stanowił wyraz szacunku wobec rodziców oraz podkreślał znaczenie więzi rodzinnych. Towarzyszyły mu uroczyste przemowy oraz symboliczne gesty (np. znak krzyża kreślony na czole panny i kawalera) mające zapewnić młodej parze pomyślność w przyszłym życiu.

Kulminacyjny moment wesela stanowiła ceremonia zaślubin. Jej przebieg uzależniony był od wyznania nowożeńców, co odzwierciedlało wielowymiarowy charakter Południowego Podlasia. Obecność zarówno tradycji katolickiej, jak i prawosławnej stanowiła jeden z elementów kształtujących specyfikę kulturową regionu.

Zróżnicowanie przebiegu ceremonii ślubnej wynikające z przynależności wyznaniowej nowożeńców stanowi jeden z najbardziej charakterystycznych przejawów pogranicznego charakteru Południowego Podlasia. Pomimo różnic liturgicznych zarówno w tradycji katolickiej, jak i prawosławnej błogosławieństwo rodziców pozostawało jednym z najważniejszych momentów całego obrzędu. Świadczy to o istnieniu wspólnego sytemu wartości, w którym rodzina odgrywała rolę podstawowej wspólnoty przekazującej normy kulturowe oraz religijne.

Pieśni weselne i wspólne muzykowanie

Ważne miejsce w tradycyjnym weselu zajmowały pieśni towarzyszące niemal wszystkim etapom uroczystości. Ich wykonywanie stanowiło nie tylko element oprawy muzycznej, lecz było integralną częścią obrzędu. Pieśni wyznaczały kolejne fazy wesela, komentowały zachowania uczestników, wyrażały emocje związane z pożegnaniem stanu panieńskiego i kawalerskiego oraz podkreślały znaczenie przełomowych momentów w życiu młodej pary. W ten sposób pełniły nie tylko funkcję estetyczną, lecz także społeczną i symboliczną (Maksymiuk, 2025).

Na Południowym Podlasiu szczególnie charakterystyczne było współwystępowanie polskich i ukraińskich wersji tekstów obrzędowych. Zjawisko to obejmowało między innymi pieśni weselne, które w zależności od sytuacji mogły być wykonywane w jednym lub drugim języku. Funkcjonowanie równoległego repertuaru pieśniowego stanowiło wyraz wielowiekowego współistnienia różnych tradycji kulturowych na pograniczu (Adamowski, 2005).

Dwujęzyczny repertuar pieśni weselnych stanowi cenne świadectwo codziennych kontaktów między społecznościami zamieszkującymi pogranicze. Równoległe funkcjonowanie różnych wersji językowych tych samych utworów wskazuje, że wielojęzyczność była naturalnym elementem życia mieszkańców regionu, a nie jedynie efektem sąsiedztwa różnych grup etnicznych. Pieśni pełniły funkcję nośnika pamięci kulturowej,

utrwalając lokalne wzorce zachowań, systemy wartości oraz wiedzę o przebiegu obrzędu.

Szczególnego znaczenia nabiera działalność lokalnych śpiewaczek ludowych. Wśród nich wymienić można m.in. Ninę Nikołajuk z Dobrynia Dużego oraz Aleksandrę Daniluk z Dokudowa, które wykonywały pieśni zarówno w języku polskim, jak i miejscowej mowie (zob. np. Adamowski, 1991, 1997). Ich aktywność wykraczała poza funkcję wykonawczą, ponieważ pełniły rolę depozytariuszek niematerialnego dziedzictwa kulturowego Południowego Podlasia. To właśnie dzięki przekazowi ustnemu wiele pieśni mogło przetrwać pomimo dynamicznych przemian społecznych zachodzących na wsi w drugiej połowie XX i na początku XXI wieku (Kurek, 2018).

Oczepiny i zakończenie obrzędu

Do najważniejszych momentów tradycyjnego wesela należały rozpleciny i oczepiny, symbolizujące przejście panny młodej ze stanu panieńskiego do grona mężatek. Towarzyszyły im charakterystyczne pieśni (np. chmiel) i praktyki obrzędowe (np. sadzanie młodej na dzieży), podkreślające zmianę statusu społecznego kobiety (Maksymiuk, 2025). Istotnym elementem końcowej części wesela były również: dzielenie korowaja, poprawiny oraz przenosiny młodej do domu męża (Maksymiuk, 2025).

Poszczególne etapy uroczystości tworzyły spójną strukturę obrzędową, której znaczenie wykraczało poza samą celebrację zawarcia małżeństwa. Wesele stanowiło bowiem przestrzeń przekazywania wiedzy, wzorców zachowań i wartości uznawanych przez lokalną społeczność.

Współczesne przemiany tradycyjnego obrzędu weselnego

Przemiany społeczno-kulturowe zachodzące od drugiej połowy XX wieku wpłynęły na tradycyjny obrzęd weselny na Południowym Podlasiu. Wiele dawnych zwyczajów uległo uproszczeniu lub zanikło, a wesele coraz częściej organizowane jest zgodnie z indywidualnymi preferencjami nowożeńców. Mimo to zachowały się liczne elementy tradycyjnego modelu obrzędu, takie jak np. błogosławieństwo rodziców czy zapraszanie gości. Współczesne przemiany wskazują, że tradycja nie zanika, lecz podlega adaptacji i zyskuje nowe znaczenia w zmieniających się warunkach społecznych (Maksymiuk, 2025).

Tradycyjne wesele jako element ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego

W ostatnich latach rośnie zainteresowanie lokalnym dziedzictwem kulturowym, którego ważnym elementem są m.in. tradycje weselne. Rekonstrukcje dawnych obrzędów organizowane np. podczas festiwali, wydarzeń regionalnych popularyzują wiedzę o kulturze Południowego Podlasia wśród mieszkańców i turystów.

Istotną rolę odgrywają zespoły folklorystyczne oraz lokalni depozytariusze tradycji, którzy poprzez wykonywanie pieśni i prezentowanie dawnych zwyczajów przyczyniają się do zachowania i przekazywanie dziedzictwa kolejnym pokoleniom, wzmacniając jednocześnie lokalną tożsamość.

Tradycje weselne mogą stanowić także atrakcyjny element turystyki kulturowej i promocji regionu. Wykorzystywanie tego dziedzictwa powinno jednak odbywać się z poszanowaniem jego autentyczności, tak aby funkcje promocyjne łączyć z edukacją regionalną i ochroną niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Podsumowanie

Tradycyjne wesele z Południowego Podlasia należy do najbardziej charakterystycznych przejawów niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu. W jego strukturze zachowały się liczne elementy świadczące o wielowiekowym współistnieniu różnych tradycji kulturowych i religijnych charakterystycznych dla pogranicza. Dotyczy to zarówno nazewnictwa postaci i etapów weselnych, repertuaru pieśniowego, jak i praktyk obrzędowych związanych z przygotowaniem korowaja, błogosławieństwem rodzicielskim czy oczepinami.

Analiza zwyczajów weselnych pozwala dostrzec, że wesele było nie tylko wydarzeniem rodzinnym, lecz również przestrzenią przekazywania wiedzy, norm społecznych i wzorców kulturowych utrwalonych przez kolejne pokolenia mieszkańców Południowego Podlasia. Zachowane pieśni (m.in. w dwu wersjach językowych), symbole i rytuały stanowią nośnik pamięci zbiorowej oraz ważny element lokalnej tożsamości kulturowej.

Pomimo przemian społecznych i kulturowych wiele tradycyjnych elementów obrzędu weselnego zachowało się do dziś (np. zapraszanie gości, błogosławieństwo, dzielenie tortu), dzięki czemu wesela pozostają tu żywym świadectwem kultury pogranicza. Dokumentowanie i badanie tych

zjawisk pozwala nie tylko odtworzyć dawny model obrzędu, lecz także ukazać znaczenie niematerialnego dziedzictwa kulturowego w podtrzymywaniu ciągłości kulturowej i poczucia wspólnoty mieszkańców regionu oraz zachowania różnorodności kulturowej pogranicza.

Literatura

Adamowski, J. (1991). Nadbużańskie sobótki (z przekazu Niny Nikołajuk). *Etnolingwistyka*, *4*, 105-113.

Adamowski, J. (1997). *Pańszczyznońka. Podlaskie pieśni ludowe z repertuaru Aleksandry Daniluk*. Regionalny Ośrodek Kultury, Biała Podlaska.

Adamowski, J. (2005). Pogranicze jako spotkanie w dialogu. W: S. Batruch, R. Zilinko (red.), *Sztuka sakralna i duchowość pogranicza polsko-ukraińskiego na Lubelszczyźnie* (s. 9-13). Materiały z Międzynarodowej Konferencji „Sztuka Sakralna Pogranicza". Lublin, 13-15.10.2005 r. Fundacja Kultury Duchowej Pogranicza.

Adamowski, J. (2011). Południowe Podlasie jako subregion kulturowy. W: J. Adamowski, M. Wójcicka (red.), *Tam na Podlasiu III: Wierzenia i religijność* (s. 9-30). Gminny Ośrodek Kultury, Towarzystwo Regionalne im. Wacława Tuwalskiego, Wola Osowińska.

Barwiński, M. (2004). *Podlasie jako pogranicze narodowościowo-wyznaniowe.* Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Barwinski, M. (2014). Podlasie jako region pogranicza. *Studia z Geografii Politycznej i Historycznej*, *3*, 281-306. https://doi.org/10.18778/2300-0562.03.13

Ignaciuk, J. (2002). *Podlasie i Podlasiacy: (Krótki rys historyczno-etnograficzny).* Lublin [Maszynopis zdeponowany w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Białej Podlaskiej, sygnatura MN-357].

Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz.U. z 2011 r. Nr 172, poz. 1018).

Kurek, H. (2018). Globalizacja a językowo-kulturowe przemiany polskiej wsi. W: Z. Greń (red.), *Z polskich studiów slawistycznych. Prace na XVI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Belgradzie 2018* (s. 155-162). Wydawnictwo Naukowe UAM.

Maksymiuk, B. (2025). *Wesela z pogranicza kultur i religii. Obszar Południowego Podlasia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Maksymiuk-Pacek, B. (2023). Zbieractwo pieśniowe jako przykład zachowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego Południowego Podlasia. W: G. Godlewski, J. Żbikowski (red.), *Niematerialne dziedzictwo kulturowe obszarów nadbużańskich w kreatywnych przestrzeniach miejskich i wiejskich* (s. 41-53). Akademia Bialska im. Jana Pawła II.

Maksymiuk-Pacek, B. (2024). Weselna „chwesta" jako specyficzna norma społecznego współżycia. *Annales Universitatis Maria Curie-Skłodowska – sectio FF*, *42*(2), 143-151. https://doi.org/10.17951/ff.2024.42.2.143-151

Maksymiuk-Pacek, B., Szadura, J. (2022). Miejsce i funkcja pieśni oraz przyśpiewek korowajowych w obrzędzie weselnym na Podlasiu. *Roczniki Humanistyczne*, *70*(12), 87-104. https://doi.org/10.18290/rh227012.6

Oleszczuk, A. (1951). *Ludowe obrzędy weselne na Podlasiu*. Polskie Towarzystwo Ludoznawcze.

Pleszczyński, A. (1892). *Bojarzy międzyrzeccy. Studium etnograficzne*. Księgarnia M. Arcta.

Szwed, R. (2010). Kultura i tożsamość wschodniego pogranicza Polski. *Sprawy Narodowościowe. Seria Nowa, 36*, 51-76. https://doi.org/10.11649/sn.2010.004

Szymańska, J. (2016). *Polska Pieśń i Muzyka Ludowa. Źródła i Materiały, t. 5: Podlasie, cz. II: Pieśni i obrzędy rodzinne*. Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk.

van Gennep, A. (2006). *Obrzędy przejścia. Systematyczne studium ceremonii. O bramie i progu, o gościnności i adopcji, o ciąży i porodzie, o narodzinach, dzieciństwie, dojrzewaniu i inicjacji, o święceniach kapłańskich i koronacji królów, o zaręczynach i zaślubinach, o pogrzebie i porach roku i o wielu innych rzeczach*, przeł. Beata Biały, wstęp Joanna Tokarska-Bakir. Państwowy Instytut Wydawniczy.